

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep.

0032 OSLO

Postadresse:
Postboks 8059
dep
0031 Oslo

Besøksadresse:
Hausmanns gate
23

Internett:
www.imdi.no

E-post:
post@imdi.no

Sentralbord:
24 16 88 00

Telefaks:
24 16 88 01

Org.nr.
987 879 696

DERES REF

VÅR REF
08-03946-2

DATO
23.1.09

Høring - NOU 2008:18 fagopplæring for framtida

Det vises til høringsnotat av 27.10.08, vedrørende NOU 2008:18 *Fagopplæring for framtida*- innstillingen til utvalget for fag- og yrkesopplæring/Karlsenutvalget. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) kommenterer i det følgende på et utvalg av forslagene i utredningen.

Generelle merknader

Både innvandrere og norskfødte barn av innvandrere bruker lengre tid enn andre på å gjennomføre videregående opplæring, og er overrepresentert blant de som slutter eller ikke består VKII. Av de som startet videregående opplæring i 2002, og som fem år senere hadde sluttet underveis eller ikke bestått eksamen, var en av ti innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre (SSB). Det er tydelige forskjeller etter studieretning og kjønn. Frafallet er særlig stort på yrkesfag, og særlig blant gutter. Blant innvandrer gutter som startet yrkesfag i 2002, hadde 59 prosent sluttet underveis eller ikke bestått fem år senere, mens det samme gjaldt 52 prosent av norskfødte gutter med innvandrerforeldre, sammenlignet med 37 prosent av hele gruppen gutter.

IMDis merknader og forslag vil i hovedsak rette seg mot den høye andelen av ungdom med innvandrerbakgrunn blant de som ikke fullfører eller består videregående opplæring. Fra et integreringsfaglig ståsted er det ønskelig å finne ut om det store frafallet kan knyttes til informasjon og rådgiving om fagopplæring, kompetanse hos faglærere, rekruttering av faglærere, pedagogisk tilrettelegging, tilrettelegging for voksne (organisering av tilbud, pedagogikk og inntektsikring) eller kompetanse og interesse blant minoritetsgruppene.

Bedre gjennomføring i videregående opplæring jfr. Utredningens avsnitt 6.3

IMDi stiller seg bak utvalgets beskrivelse av at det er behov for tiltak som kan bidra til å øke andelen som gjennomfører og består videregående opplæring. Vi etterlyser imidlertid en synliggjøring av at en stor andel av de som avbryter fagopplæring er innvandrere eller barn av innvandrere.

En fagopplæring for fremtiden må ta den høye andelen av frafall blant ungdom med innvandrerbakgrunn alvorlig. Det er gjort mange studier på hvorfor innvandrere og barn av innvandrere i større grad faller fra. Betydningen av sosial bakgrunn er tydelig i alle analyser, men det ser også ut til at etnisk minoritetsbakgrunn har en separat effekt på risiko for frafall. I følge NIFU-steps rapport om frafall fra 2007 har ungdom med innvandrerbakgrunn høyere sannsynlighet for både å avbryte videregående opplæring og ikke bestå, sammenlignet med majoritetsungdom med lik sosial bakgrunn. Dette gjelder både innvandrere og barn av innvandrere. NIFU-steps rapport sier svært lite om årsaker.

På bakgrunn av dette etterlyser IMDi en drøfting av om de generelle tiltakene som foreslås er tilstrekkelige for å møte frafallsproblematikk blant ungdom med innvandrerbakgrunn, eller om det også kan være grunn til å vurdere egne tiltak. Et eksempel på en problemstilling som kunne vært behandlet er om elever med innvandrerbakgrunn kan ha behov for språklig tilrettelegging av fagstoffet. De foreslåtte tiltakene i utredningen bør vurderes i lys av forventet effekt overfor ungdom med innvandrerbakgrunn, og spesielt gutter som har den største frafallsprosenten.

Faglærere med innvandrerbakgrunn

Faglærere som selv har innvandrerbakgrunn kan være viktige som rollemodeller for innvandrererelever i skolen. Aktiv rekruttering av faglærere med innvandrerbakgrunn kan være ett av flere tiltak for å forebygge frafall, som ikke diskuteres i utredningen. Forslaget til utvalget i kapittel 6.7, første punkt, om at høgskolene må utvikle ulike tilbud for yrkesfaglærerutdanninger kan være et skritt i riktig retning. Utvalget foreslår at det i tillegg til heltidsstudium "må bli mulig å få utdanningen som deltidsstudium som modulbasert opplæring, som nettstudium og som individuelle løsninger". Dette forslaget kan muligens være et insentiv for flere (inkludert personer med innvandrerbakgrunn) til å utdanne seg som faglærere. Tilgjengelighet og fleksible ordninger er generelt et gode i en rekrutteringssammenheng, da mange kan være i en livssituasjon som vanskeliggjør et heltidsstudium.

IMDi slutter seg til utvalgets forslag om utvikling av fagdidaktiske kurs i yrkesretting for lærere som underviser i felles fag og programfag i yrkesfaglige utdanningsprogrammer (s. 14). Utvikling av pedagogisk tilrettelagt undervisning kan være et viktig tiltak for å holde på de som er i faresonen for å droppe ut av undervisningen. Det står imidlertid ikke noe om hvem som skal ha ansvaret for å utvikle dette opplegget. Utvalget foreslår også at lærere bør ha rett og plikt til å delta i slik etterutdanning, noe IMDi slutter seg til.

Dagens rådgivningsressurs dobles

Utvalget foreslår at dagens rådgivningsressurs dobles. IMDi slutter seg til dette forslaget, og vil i tillegg foreslå at det utvikles en strategi for rekruttering av rådgivere med innvandrerbakgrunn til fagopplæringen. En slik satsning ville kunne være ett av flere tiltak for å forebygge frafall av innvandrerungdom i fagopplæringen. IMDi slutter seg også til utvalgets forslag om å opprette et senter for karriereveiledning.

Tiltak for å få flere voksne med yrkeskompetanse jfr. utredningens avsnitt 6.5

Ut fra integreringsfaglige hensyn vurderer IMDi utvalgets ulike forslag for å flere voksne med yrkeskompetanse som positive. I 2007 var det registrert totalt 39 128 voksne deltakere i videregående opplæring. 69 % var kvinner og 31 % var menn. 18 % av deltakerne var innvandrere, de fleste fra ikke-vestlige land. 44 % av innvandrerne og de norskfødte med innvandrerforeldre ved voksenopplæringen deltok innen studieretninger som gir studiekompetanse, 36 % innen helse- og sosialfag og 20 % i andre yrkesfag (Kilde: Vox-statistikk).

IMDi får tilbakemeldinger fra kommuner som har problemer med å finne gode og tilrettelagte ordninger for opplæring innen helse- og sosialfag for voksne. Inntektssikring for voksne fremstår som en av de største utfordringene.

Hvis tiltakene her må prioriteres, vil IMDi anbefale å prioritere forslaget om å etablere ordninger for finansiering av livsopphold eller å la eksisterende inntektssikring beholdes for voksne som tar grunnutdanning (3. forslag, s.15 andre spalte). Tilbudet til voksne om grunnskoleopplæring og opplæring på videregående skolenivå (deriblant realkompetansevurdering) er iflg. Riksrevisjonen mangelfullt (Dok. nr. 3:14 2007-08). En forbedret tilrettelegging for en målgruppe som er overrepresentert i lavinntektsgruppen, vil kunne ha stor betydning for rekruttering av voksne med innvandrerbakgrunn til utdanning og i neste omgang til arbeidsmarkedet.

I NAVs forskrifter pr. 01.01.2009 er alderen satt til 26 år for å kunne ta videregående opplæring gjennom arbeidsmarkedstiltak. Utvalget for fag- og yrkesopplæringen foreslår å senke aldersgrensen for å ta videregående som et arbeidsmarkedstiltak til 19 år (s. 16 første spalte, punkt 9), forutsatt at ungdomsretten er benyttet. IMDi stiller spørsmål ved om denne endringen kan gi uklare retningslinjer for hvem som kommer innunder ordningen, og dermed får finansiert utdanningen sin, og hvem som må betale utdanningen selv. IMDi vil støtte at den nedre aldersgrensen for videregående opplæring gjennom arbeidsmarkedstiltak senkes i forhold til i dag, men at det bør være samsvar mellom denne og den øvre aldersgrensen for benyttelse ungdomsretten i opplæringsloven.

Tiltak for rekruttering av yrkesfaglærere jfr. utredningens avsnitt 6.7

IMDi har ovenfor kommentert viktigheten av rekruttering av faglærere med innvandrerbakgrunn for å forebygge frafall av innvandrerungdom fra fagopplæringen.

IMDi ser positivt på tiltak for kompetanseutvikling for yrkesfaglærere i skolen. En kompetent lærerstab er en forutsetning for å skape kvalitet i opplæringen, som er en sentralt for å motvirke frafall.

Mer forskning og dokumentasjon på fag og yrkesopplæring jfr. utredningens avsnitt 6.8

IMDi støtter forslaget om å etablere et forskernettverk på feltet og at det utarbeides en årlig statusrapport.

IMDi vil påpeke at problemstillingene for forskningen også må omhandle personer med innvandrerbakgrunn. Det er mange utfordringer innvandrere står overfor både innenfor den teoretiske opplæringen og som lærlinger i bedrifter. NOU 2008:18 fremhever at det er behov for mer kunnskap om utfordringer for fagopplæringen, og foreslår en rekke problemstillinger som utgangspunkt for initiering av forskning og utredninger. Blant problemstillingene som skisseres er det imidlertid ingen som omhandler utfordringer for personer med innvandrerbakgrunn. IMDi vil påpeke at det ikke finnes nok kunnskap om mulige særskilte utfordringer for personer med innvandrerbakgrunn i fagopplæringen, og hvilke tiltak som kan bidra til at minoritetsungdom fullfører og består videregående opplæring i like stor grad som majoritetsungdom.

Forskningen og tallene som foreligger påpeker forskjeller i frafallsandel, men beskriver i liten grad årsakene. IMDi hadde sett det som interessant med en systematisk utprøving av relevante tiltak ved et utvalg yrkesrettede videregående skoler i landet. En slik utprøving ved pilotskoler ville gi et grunnlag for å vurdere tiltakenes effekt.

Med hilsen

for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Osmund Kaldheim

Direktør

Dyveke Hamza

Leder av enhet for arbeid og
kvalifisering

Saksbehandler: Rådgiver Lisa Hartmark

Kopi: Arbeids- og inkluderingsdepartementet